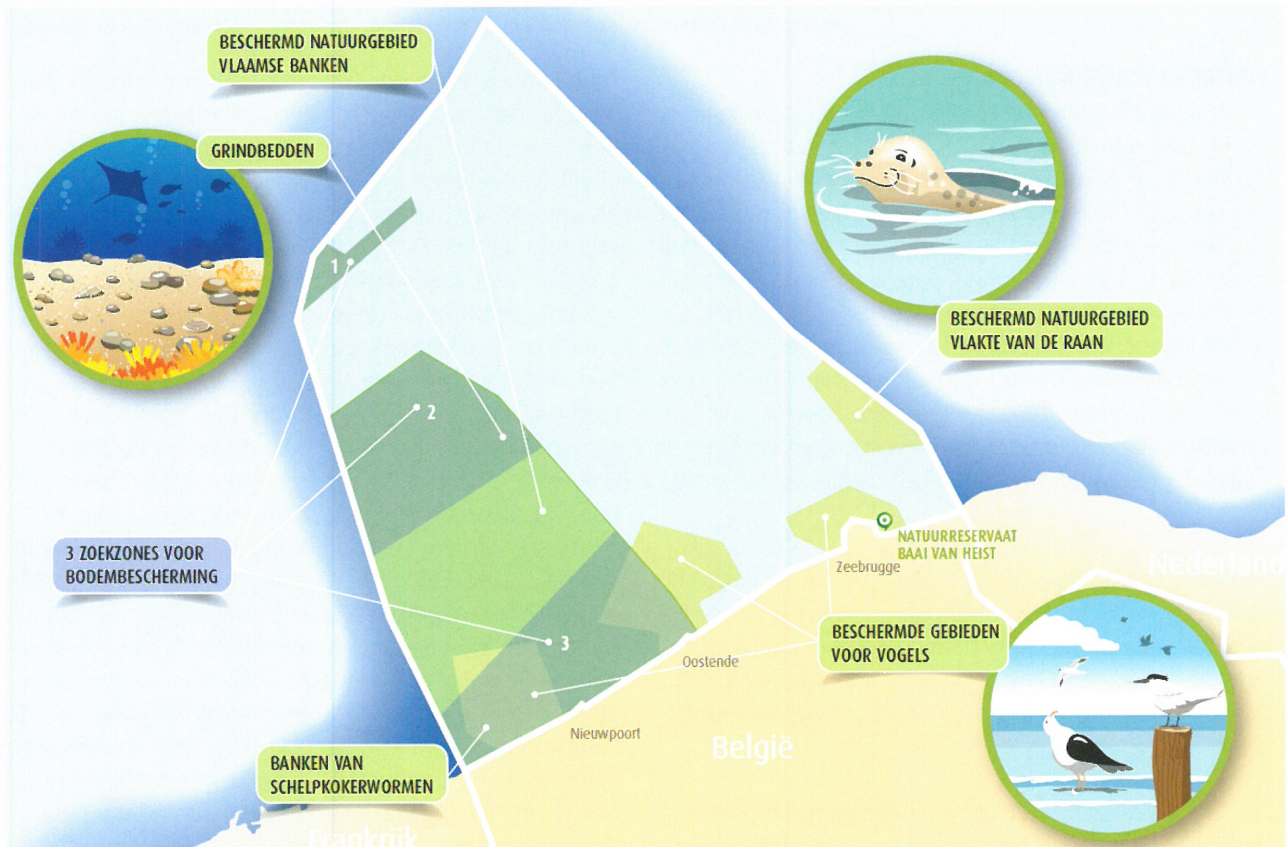

Ruimte voor Noordzeenatuur

In de vorige editie van dit tijdschrift werd het nieuw marien ruimtelijk plan (MRP) kort geïntroduceerd. Dit plan, opgesteld door de federale overheid, coördineert de verschillende activiteiten die plaatsvinden in het Belgische gedeelte van de Noordzee. Het wil de Noordzee en al haar leven optimaal beschermen. Ongeveer één derde van de totale oppervlakte van het Belgisch gedeelte van de Noordzee is afgebakend als beschermd natuurgebied. Het betreft de Vlaamse Banken, drie vogelbeschermingsgebieden, de Baai van Heist, de Vlakte van de Raan en drie zoekzones voor bodembescherming.

De marien beschermde gebieden van de Belgische Noordzee (FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu)

BESCHERMDE HABITATS

Vlaamse Banken ligt in het westen en is de grootste aanengesloten beschermde zone. Het is habitatrictlijngebied, wat betekent dat Europa België verplicht dit gebied te beschermen om zo de natuurlijke habitats en de wilde fauna en flora in stand te houden. De habitats waar het hier om draait, zijn ondiepe zandbanken, grindbedden en banken van schelpkokerwormen. De zandbanken bestaan uit geulen, flanken en toppen, elk met hun eigen typerende milieuomstandigheden. Hierdoor komen hier ook verschillende bodembewonende soortengemeenschappen voor. De meest typische soorten van deze gemeenschappen zijn de weekdieren nonnetje en witte dunschaal, en de borstelwormen *Nephtys cirrosa* en *Ophelia limacina*. Ook de grindbedden kennen een rijke biodiversiteit. Waar ze vroeger gedomineerd werden door de ondertussen bijna uitgestorven Europese oester, vormen ze nu het habitat van wulken, zeesterren, sponzen, naaktslakken, kreeftach-

tigen en wormen. Daarnaast spelen ze ook een belangrijke rol als broed- en kraamkamer voor verschillende vissoorten. Schelpkokerwormen tot slot vormen een derde habitattypen binnen de Vlaamse Banken. Deze borstelwormen bouwen een lange koker van afgebroken stukjes schelp en zandkorrels, en dit heel dicht bij elkaar. Zo vormen ze echte riffen waar heel wat andere levende wezens graag vertoeven.

Enkele typische soorten van de Vlaamse Banken, van links naar rechts: nonnetje (Strandwerkgemeenschap.nl), witte dunschaal (Strandvondsten.nl), *Nephtys cirrosa* (W. Bay-Nouailhat), *Ophelia limacina* (R. Borcherding), schelpkokerworm (O. Balm)

Enkele Europese beschermingssoorten van de vogelrichtlijn, van links naar rechts: grote stern (J. Oldenettel), dwergmeeuw (P. Keirsebilck), visdief (W. Deloddere), fuut (D. Hamster)

VOGELBESCHERMINGSGBIEDEN

De drie vogelbeschermingsgebieden werden aangeduid in het kader van de vogelrichtlijnen van de Europese Unie. Het betreft drie mariene gebieden ter hoogte van de kust van Koksijde, Oostende en Zeebrugge. Deze drie speciale beschermingszones zijn ingesteld als bescherming van zeldzame en bedreigde wilde vogels en trekvogels zoals de grote stern, de dwergmeeuw, de visdief en de fuut. De vogels komen er om te broeden, te rusten of voedsel te zoeken. Het natuurgebied de Baai van Heist maakt deel uit van de speciale beschermingszone voor de kust van Zeebrugge. Strand, duin, slikken en schorren wisselen er elkaar af. Heel wat eendachtigen en steltlopers vertoeven er graag.

De Vlakte van de Raan is ongeveer 5 km uit de Belgische kust gelegen ter hoogte van Knokke-Heist. Dit natuurgebied sluit aan bij het gelijknamige habitatrictlijngebied voor de Nederlandse kust. Net zoals in de Vlaamse Banken zijn de kenmerkende habitattypen er ondiepe zandbanken en riffen.

Tot slot omvat het MRP ook drie zoekzones voor bodembescherming. Hiervan liggen er twee in de Vlaamse Banken en één tegen de noordwestelijke rand van onze Noordzee. In deze zones kan men beperkingen opleggen voor activiteiten die de bodem beroeren zoals zandontginning.

BESCHERMING OF NIET?

Zoals reeds in het begin van dit artikel vermeld, is één derde van onze Belgische Noordzee beschermd, maar wat houdt dat nu feitelijk in? Betekent dit dat alle menselijke activiteiten in deze gebieden verboden zijn? Dat is niet het geval. Potentieel schadelijke activiteiten worden aan een evaluatie onderworpen. Enkel en alleen wanneer het milieu niet negatief beïnvloed wordt, kan de activiteit in kwestie doorgaan.

In de praktijk vinden er echter heel wat verschillende, niet altijd even onschadelijke activiteiten plaats in de beschermde natuurgebieden. Zo mag er in alle beschermde gebieden, uitgezonderd in het gericht marien reservaat de Baai van Heist, nog steeds gevestigd worden. Nochtans zou de instelling van een aanzienlijk deel van het gebied als

no-take zone, zeker en vast een win-winsituatie zijn. Wanneer er geen vis meer mag gevangen worden, neemt de biodiversiteit toe. Er is verder ook sprake van een spill-over effect, wat betekent dat het visbestand aangroeit en dat vissen ook uitzwermen naar de omgeving buiten het beschermd gebied. Dit zou dus niet alleen de vissen, maar ook de vissers gelukkig kunnen maken. Voor de Belgische visserij is de boomkor de belangrijkste vistechniek. Met de boomkor, een sleepnet opengehouden door een metalen buis, wordt er vooral gevestigd op platvis en garnalen. Deze techniek is echter heel nefast voor het milieu. De boomkor woelt de bodem om en verstoort zo het bodemleven. Daarnaast is deze vistechniek niet-selectief, omdat er ook heel wat ongewenste en/of ondermaatse soorten in het net terechtkomen. In het MRP staat letterlijk het volgende neergeschreven: In bepaalde zones in het habitatrictlijngebied Vlaamse Banken zouden vistuigen met een impact op de zeebodem verboden moeten zijn of aan voorwaarden onderworpen. De goedkeuring voor deze maatregelen is evenwel niet bekomen binnen het kader van de Europese regelgeving. Bijgevolg zijn deze maatregelen niet in werking getreden. Dit gezegd zijnde blijft natuurbescherming in de Vlaamse Banken op dit punt voorlopig dus dode letter.

Het spillover effect: de regio rond een no-take zone profiteert mee van de aangroei van het visbestand (Thomas Foundation)

Verder lopen er ook nog verschillende vaarroutes door beschermd gebied. Schepen zijn immers potentiële vervuilers. Incidenten waarbij olie, chemicaliën of andere ladingen in zee terechtkomen zijn niet volledig uit te sluiten.

Er vinden nog regelmatig operationele lozingen van olie of andere schadelijke stoffen plaats. Bovendien vervuilen de schepen met hun verbrandingsmotoren ook de lucht.

OFFSHORE WINDENERGIE

Momenteel wordt op zee ter hoogte van de kust van Zeebrugge het laatste van negen windmolenparken gebouwd. Ter hoogte van De Panne zullen er de volgende jaren verschillende windmolenparken bij komen. De zone die hiervoor is aangeduid loopt echter dwars door het beschermd natuurgebied Vlaamse Banken. Hoeft dit per se negatief nieuws te zijn? Nee, hoegenaamd niet. De bouw van een windmolenpark heeft weliswaar een impact op het milieu. Zo veroorzaakt het heien van de funderingen geluidshinder voor heel wat dieren en zeezoogdieren in het bijzonder. De zeebodem en het hieraan gekoppelde leven wordt plaatselijk vernietigd. Plaatselijke stromingen worden gewijzigd, wat op zijn beurt dan weer het transport van voedsel of larven beïnvloedt. Maar, de medaille heeft ook een positieve zijde. De funderingen en de stabiliserende structuren trekken heel wat leven aan. Zeeanemonen, kreeften, krabben, mosselen, zeevieren, kabeljauw en vele anderen vinden er een thuis. Bijkomend voordeel is dat er in elk windmolenpark en de zone van 500 meter daaromheen niet mag gevist worden. Hierdoor kunnen deze gebieden als kraamkamer fungeren voor kabeljauw en andere vissoorten, wat uiteindelijk gunstig is voor de visserij door toedoen van het spillover effect.

Zones voor hernieuwbare energie (FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu)

ZANDHONGER

In onze Noordzee zijn er verschillende plaatsen aangeduid waar er zand mag ontgonnen worden. Dit zand wordt gebruikt zowel voor commerciële doeleinden (grondstof van beton, asfalt, ...) als ter bescherming tegen stormen en overstromingen. Zand mag enkel ontgonnen worden als door toedoen van een milieueffectenrapport kan worden aangetoond dat het mariene milieu geen aanzienlijke schade oploopt. Enkele ontginningsgebieden liggen ook in het natuurgebied Vlaamse Banken. Enkel in de ecolo-

gisch waardevolle geulen mag er geen zand ontgonnen worden. Zandontginning verandert de bodem en het leven dat het herbergt compleet, waardoor er in de praktijk opnieuw niet echt sprake is van natuurbescherming in het desbetreffende gebied. Bovendien wordt zand in België steeds schaarser en zal de vraag blijven toenemen. Zandbanken fungeren verder als natuurlijke zeekering en het afgraven ervan zal niet bijdragen aan de strijd tegen de klimaatopwarming.

Zandontginningsgebieden (FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu)

MILITAIRE OPERATIES

Bepaalde delen van onze Noordzee zijn aangeduid als oefenterrein voor militairen. Zo kunnen er ter hoogte van Nieuwpoort schietoefeningen van op land richting zee plaatsvinden en is er ten westen van de oostelijk gelegen windmolenzone ruimte voorzien voor militaire oefeningen en munitiedestructie. Deze oefeningen vinden plaats tijdens op voorhand aangekondigde tijdstippen. Andere activiteiten zijn dan verboden in deze gebieden. De zone voorzien voor schietoefeningen vanop land overlapt met het natuurgebied Vlaamse Banken en de vogelbeschermingsgebieden voor Nieuwpoort en Oostende. Deze oefeningen beïnvloeden uiteraard de directe omgeving waarin ze plaats vinden. Zo wordt de munitie die in zee terecht komt, niet opgeruimd. De zware metalen die eruit lekken, kunnen het milieu beschadigen. Ook veroorzaken explosies en schietoefeningen heel wat lawaai. Uiteraard zorgt men er wel voor dat deze oefeningen niet plaatsvinden in het broedseizoen of tijdens de aanwezigheid van zeezoogdieren. Toch is het vreemd dat beide zones compatibel bevonden zijn. Om de natuur in onze Noordzee te gronde te beschermen, dienen de activiteiten in de beschermde gebieden meer beperkt of zelfs verboden te worden. Uiteraard moet dit ook gecontroleerd worden, want anders heeft bescherming geen zin. Duidelijke beschermingsmaatregelen moeten opgesteld, uitgevoerd en opgevolgd worden. Laat natuurbescherming op zee geen dode letter blijven, want de zee is essentieel voor ons bestaan.